

Wissing B.V.
T.a.v. mevr. E. Stuijts
Postbus 37
2990 AA Barendrecht

Leeuwerik 20
3299 BZ Maasdam
T. 06-24149220
E. info@elzermanecologischadvies.nl
W. <http://www.elzermanecologischadvies.nl>

Betreft : Briefnotitie actualisatie flora en fauna onderzoek Uitweg
Ons kenmerk : 2015046
Uw kenmerk : Herziening Hof van Batuwe 1-3 en Batuwseweg 5
Bijlagen : 2

Maasdam, 8 oktober 2015

Beste mevrouw Stuijts,

Voor twee percelen op de uitbreidingslocatie in Uitweg, gemeente Lopik, gaat u namens Wissing B.V. het bestemmingsplan aanpassen. De herziening is nodig vanwege een verandering in het bouwplan op één van de percelen. Voor het andere perceel wordt gebruik gemaakt van de wijzigingsbevoegdheid opgenomen in het 'moederbestemmingsplan' voor het realiseren van 1 woning. Bij het wijzigen van het bestemmingsplan wordt ook opnieuw gekeken naar de invloed op beschermde flora en fauna. Deze briefnotitie vormt een herbeoordeling van het bestaande flora en fauna onderzoek.

Beschrijving herziening

In de dorpskern Uitweg is een drietal ontwikkellocaties aangewezen voor nieuwbouw. De uitbreiding vindt met name plaats in het noordelijke deel van Uitweg. Het gebied tussen de Batuwseweg en Lopikerweg-Oost/Enge IJssel wordt bebouwd. De eerste woningen zijn reeds gerealiseerd. In het oorspronkelijke plan werd op deze ontwikkellocatie uitgegaan van een combinatie van rijwoningen, twee-onder-een-kapwoningen, halfvrijstaande en vrijstaande woningen (Wissing, 2012¹). Het eerste perceel, waarvan het bestemmingsplan gewijzigd dient te worden, betreft het Hof van Batuwe 1-3 (Figuur 1). In plaats van twee vrijstaande woningen is de wens om dit te wijzigen naar twee twee-onder-een-kapwoningen. Voor deze wijziging is onlangs een stedenbouwkundig advies opgesteld (Wissing, 2015²).

Het andere perceel bevindt zich naast Batuwseweg 5, ten zuiden van Lopikerweg-Oost 110. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de wijzigingsbevoegdheid opgenomen in het 'moederbestemmingsplan'.

---

¹ Wissing. 2012. *Bestemmingsplan Uitweg – Uitbreiding gemeente Lopik*. Wissing B.V. in opdracht van de gemeente Lopik, Barendrecht.

² Wissing. 2015. *Stedenbouwkundig advies Hof van Batuwe 1-3*. 25 juli 2015. Wissing B.V., Barendrecht.

Figuur 1. Ligging van de uitbreidinglocatie Hof van Batuwe 1-3 in Uitweg (rood) en locatie naast Batuwseweg 5 (blauw). De planherziening heeft betrekking op beide gebieden.

Uitkomsten Flora en fauna onderzoek

Voor het moederbestemmingsplan Uitweg-Uitbreiding uit 2012 is een flora en fauna onderzoek uitgevoerd. In eerste instantie is een quickscan uitgevoerd (Zwanenburg, 2006³). Het verkennende onderzoek is destijds uitgevoerd op twee ontwikkellocaties (Cabauw en Uitweg). In het plangebied van Uitweg zijn geen strikt beschermde soorten aangetroffen. Er zijn alleen licht beschermde soorten aangetroffen of te verwachten. In de sloot ten oosten van het bouwterrein zijn enkele amfibieën en broedende watervogels aangetroffen. Voor enkele licht beschermde zoogdieren werd het terrein geschikt geacht (Zwanenburg, 2006: p. 11-12). De licht beschermde soorten staan vermeld in Tabel 1 uit de bijlage van de Flora- en faunawet. Deze soorten zijn vrijgesteld van een ontheffing. Destijds bestond het terrein uit enkele grasvelden en bebouwd gebied met enkele loodsen. Er was een sloot aanwezig dat midden door het terrein liep. Deze is voorafgaand aan de werkzaamheden gedempt. De sloot was van beperkte waarde voor de flora en fauna (Zwanenburg, 2006: p. 10-11).

De gebouwen zijn nader onderzocht op het voorkomen van vleermuizen (Van Meurs, 2009⁴). In de loodsen en opstallen zijn geen verblijfplaatsen aangetroffen. Het plangebied in Uitweg werd gebruikt door Gewone Dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus* en Laatvlieger *Eptesicus serotinus* om te foerageren.

Veranderingen in het plangebied

In de jaren na het flora en fauna onderzoek is het bouwproject van start gegaan. Delen van de nieuwbouwwijk zijn reeds gerealiseerd. Het gaat hierbij onder andere om de rijwoningen (2 t/m 18) direct ten oosten van beide percelen (Wissing, 2015: p. 2). Het plangebied zelf is geheel bouwrijp gemaakt. Vervolgens is het terrein van Hof van Batuwe 1-3 gebruikt als opslagplaats voor bouw materiaal. De bouwlocatie voor Hof van Batuwe 1-3 wordt nog steeds op een dergelijke manier gebruikt. Hier staan onder andere auto's en graafmachines gestald. In de huidige situatie is zijn de terreinen deels begroeid met grassen en ruigtekruiden. Het gras wordt regelmatig gemaaid. Op de percelen is geen water aanwezig.

³ Zwanenburg, J.G. 2006. *Inventarisatie beschermde natuurwaarden bouwlocaties Cabauw en Uitweg (gem. Lopik)*. Stichting Ecologisch Advies (StEA), Utrecht.

⁴ Van Meurs, F.A. 2009. *Vleermuisinventarisatie Locatie Cabauw en Uitweg, Lopik*. 29 april 2009. Stichting Zoogdierwerkgroep Zuid-Holland, Rijswijk.

Beschermde flora en fauna in de huidige situatie

Het flora en fauna onderzoek is al enigszins gedateerd. Sinds de publicatie van de rapporten is de wetgeving enigszins gewijzigd. Er zijn een beperkt aantal soorten toegevoegd aan de tabellen uit de bijlage van de Flora- en faunawet. De veranderingen hebben geen effect op de conclusies van het toenmalige onderzoek. Er zijn geen soorten te verwachten, die destijds nog niet de strikt beschermde status hadden.

Over het algemeen wordt een periode van drie jaar aangehouden als houdbaarheid van de conclusies. Mits de situatie niet wezenlijk veranderd is kan dit worden verlengd. In dit geval is de nieuwbouw in volle gang. Per deelgebied wordt de nieuwbouw gerealiseerd. De bestemmingsplanwijziging heeft betrekking op twee kleine percelen. De terreinen is bouwrijp gemaakt en gebruikt om machines en bouw materiaal op te slaan. Dit maakt de bouwpercelen niet aantrekkelijk voor beschermde soorten om zich te vestigen. Er is geen opgaande begroeiing aanwezig waarin bijvoorbeeld beschermde vogels een nest kunnen bouwen. Het gebruik leidt tot een continue verstoring door mensen en machines. Bovendien leidt de opslag van materialen en machines tot verdrukking en betreding van de bodem. Weinig beschermde planten zijn hier tegen bestand. In een dergelijk situatie kunnen alleen pioniersoorten een plek vinden. Van de strikt beschermde soorten, die in de regio aangetroffen kunnen worden valt alleen de Rugstreeppad *Bufo calamita* in deze categorie. Deze amfibie wordt nog wel eens aangetroffen op bouwterreinen. Uit eerder flora en fauna onderzoek kwam deze soort niet naar voren als te verwachten soort (Zwanenburg, 2006). Op basis van de verspreidingsgegevens is op te maken dat de Rugstreeppad in de omgeving van het plangebied voorkomt (Van Delft, Kranenbarg & Frigge, 2013⁵). Op de percelen is echter geen water of zandhopen aanwezig. De combinatie van een matig geschikt biotoop en regelmatige verstoring door betreding van het terrein en opslag van goederen maakt de kans zeer klein dat de Rugstreeppad gebruik maakt van de betreffende terreinen.

Conclusie

Het plangebied van Hof van Batuwe 1-3 betreft een perceel van de uitbreidingslocatie in Uitweg. Voor het perceel naast de Batuwseweg 5 wordt gebruik gemaakt van de wijzigingsbevoegdheid. Wegens een aanpassing in het bestemmingsplan moet beoordeeld worden of het flora en fauna onderzoek uit 2006 nog steeds van toepassing is. Bij het flora en fauna onderzoek werden geen strikt beschermde soorten aangetroffen. De terreinen zijn van beperkte omvang en beslaat slechts drie woonpercelen. Ze zijn de afgelopen jaren bouwrijp gemaakt en het is gebruikt als opslagplaats voor bouwmaterialen. Het terrein is geëgaliseerd en bestaat momenteel uit (verruigd) grasland. Het biotoop en intensieve gebiedsgebruik maken de bouwpercelen ongeschikt voor strikt beschermde flora en fauna. In algemene zin dient altijd de Zorgplicht (art. 2) van de Flora- en faunawet in acht genomen te worden. Dit houdt in dat bij het werken voorzichtig gehandeld dient te worden ten aanzien van flora en fauna. Wanneer bijvoorbeeld een Egel *Erinaceus europeus* tijdens werkzaamheden wordt aangetroffen dan moet deze verplaatst worden naar een rustige plek in de nabije omgeving.

Hoogachtend,

Sander Elzerman, MSc
Elzerman Ecologisch Advies

Bijlagen:
Rapport “*Inventarisatie beschermde natuurwaarden bouwlocaties Cabauw en Uitweg (gem. Lopik)*”
Rapport “*Vleermuisinventarisatie Locatie Cabauw en Uitweg, Lopik*”

---

⁵ Van Delft, J., Kranenbarg, J. & P. Frigge. 2013. Waarnemingenoverzicht 2012. *RAVON* 51(5): pp. 119-132.

Vleermuisinventarisatie Locatie Cabauw en Locatie Uitweg, Lopik

1. Inleiding

Op 28 mei 2006 heeft Stichting Ecologisch Advies te Utrecht aan de Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland opdracht gegeven tot het uitvoeren van een vleermuisinventarisatie op twee locaties binnen de Gemeente Lopik. Dit onderzoek heeft ten doel vast te stellen of bestaande gebouwen op beide locaties door vleermuisen worden gebruikt als verblijfplaats. Het betreffen:

- Locatie Cabauw: Adres Cabauwsekade 43 te Cabauw (Gemeente Lopik). Hier staat een te verbouwen boerderij met diverse bijgebouwen. Het is de bedoeling dat enkele van de in het onderzoeksgebied gelegen gebouwen worden afgebroken. Ten oosten van de Cabauwsekade 43 staat een houten gebouw dat eveneens gesloopt zal worden.
- Locatie Uitweg: Adres Batuwseweg 17, alsmede diverse opstallen achter Batuwseweg 23 en Batuwseweg 15 te Uitweg (Gemeente Lopik). Ten behoeve van nieuwbouwplannen zullen diverse panden en opstallen worden gesloopt.

In juni en juli 2006 heeft de Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland een tweetal veldbezoeken gebracht aan beide onderzoekslocaties. Dit rapport biedt een beeld van het gebruik van de onderzoeksgebieden en de op deze terreinen gelegen panden door vleermuisen in de periode juni en juli 2006. Er zijn geen winterverblijven, paarplaatsen en zwermplaatsen in beeld gebracht. Ondanks dat er geen najaarsronde en winterinventarisatie heeft plaatsgevonden, kan worden gesteld dat een goed beeld is verkregen van het gebruik van de onderzoeksgebieden door vleermuisen.

2. Methodiek

Per locatie zijn twee avondbezoeken gebracht. Het veldwerk is uitgevoerd door F.A. van Meurs en E. Bommezij van de Stichting Zoogdierwerkgroep Zuid-Holland. Het rapport is opgesteld door F.A. van Meurs.

Locatie Cabauw:	Locatie Uitweg
Bezoek 1: 14 juni 2006	Bezoek 1: 14 juni 2006
Bezoek 2: 11 juli 2006	Bezoek 2: 14 juli 2006

Op 14 juni 2006 was het fris, bewolkt en regenachtig. Tijdens de ronden in juli 2006 was het warm (17-18 graden C), onbewolkt en het waaide niet tot matig.

Bij het onderzoek is gebruik gemaakt van een batdetector van het type Petterson D100. De inventarisaties zijn te voet uitgevoerd. Alle panden op beide locaties zijn bezocht om de aanwezigheid van (sporen van) vleermuisen vast te stellen. Ter plaatse van Locatie Cabauw zijn ook, om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van het gebruik van het onderzoeksgebied door vleermuisen en daarmee de kans op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuisen, alle panden op het adres Cabauwsekade 43 die niet gesloopt zullen worden onderzocht.

3. Locatie Uitweg, resultaten

In totaal werden tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied twee soorten vleermuizen waargenomen, te weten Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*; één exemplaar) en Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*; twee exemplaren). Beide soorten werden foeragerend waargenomen langs de randen van het onderzoeksgebied. Buiten het onderzoeksgebied, langs de Batuwseweg werden drie foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. In geen van de te slopen panden werden sporen van vleermuizen aangetroffen.

Het onderzoeksgebied, alsmede de omgeving ervan maakt deel uit van een foerageergebied voor gewone dwergvleermuizen en laatvliegers.

Er is geen enkele aanwijzing gevonden dat er zich in de het onderzoeksgebied verblijfplaatsen of kraamkolonies van vleermuizen bevinden.

4. Locatie Cabauw: resultaten

In totaal werden tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied drie soorten vleermuizen waargenomen, te weten gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*; zes exemplaren), laatvlieger (*Eptesicus serotinus*; één exemplaar) en Gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*; één exemplaar).

Op 14 juni werd op de zolder van de grote schuur direct achter de boerderij, tussen een aantal balken een rustende dwergvleermuis (niet nader gedetermineerd) gezien. Daarnaast werden sporen van grootoorvleermuizen (uitwerpselen en afgebeten vlindervleugels) aangetroffen. Deze sporen tonen aan dat deze schuur regelmatig wordt gebruikt door grootoorvleermuizen. In en om de andere gebouwen werden geen sporen van vleermuizen aangetroffen. Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat in de grote (varkens-) schuur ruimten aanwezig zijn (tussen het dakbeschoot, achter isolatie), waar vleermuizen kunnen zitten zonder dat ze kunnen worden gevonden door mensen.

Op 14 juli werden ten westen van de (varkens-) schuur, tussen de bomen en een sloot, foeragerende vleermuizen aangetroffen (één Gewone grootoorvleermuis, één Laatvlieger en vijf Gewone dwergvleermuizen).

Het onderzoeksgebied, alsmede de omgeving ervan maakt deel uit van een foerageergebied voor gewone dwergvleermuizen en laatvliegers. Tevens is vastgesteld dat in één van de gebouwen aan de Cabauwsekade 43 geschikt is als vleermuisverblijfplaats en dat hier ook vleermuizen (dwergvleermuis) en uitwerpselen en prooiresten van vleermuizen (gewone grootoorvleermuis) zijn aangetroffen. In en om het houten gebouw ten oosten van de Cabauwsekade 43, alsmede de tijdelijke woning van de bewoners van Cabauwsekade 43, zijn geen (verblijfplaatsen van) vleermuizen aangetroffen.

5. Conclusies en aanbevelingen

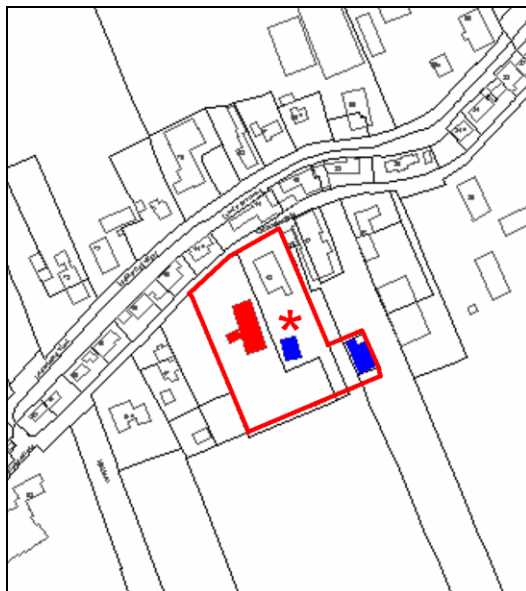
Voor wat betreft Locatie Uitweg kan worden gesteld dat het onderzoeksgebied wordt gebruikt als foerageergebied voor de Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger. Er werden geen verblijfplaatsen aangetroffen, de bestaande en te slopen bebouwing is ook niet tot weinig geschikt als vleermuisverblijfplaats.

Voor wat betreft Locatie Cabauw kan worden gesteld dat het onderzoeksgebied wordt gebruikt als foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis, laatvlieger en gewone grootoorvleermuis. In één van de niet te slopen panden werden een dwergvleermuis (niet nader gedetermineerd) en gebruikssporen van gewone grootoorvleermuizen aangetroffen. Daarom worden voor wat betreft Locatie Cabauw onderstaande aanbevelingen gegeven:

1. Begeleiding van de sloop van de panden en opstallen binnen het onderzoeksgebied, met uitzondering van de tijdelijke woning achterop het erf, alsmede de schuur ten oosten van Cabauwsekade 43 door een vleermuisdeskundige (zie afbeelding).
2. Voordat tot sloop wordt overgegaan, dient een inspectie plaats te vinden door een vleermuisdeskundige. Op aanwijzingen van de deskundige dienen de panden enige tijd voor de sloopwerkzaamheden starten onaantrekkelijk gemaakt te worden voor vleermuizen (door het aanbrengen van tochtgaten in gevels en daken).
3. Indien mogelijk, het daadwerkelijk slopen niet in het kraamseizoen te laten uitvoeren (periode eind mei tot begin juli).
4. Indien de schuur direct achter de boerderij, waar de (sporen van) vleermuizen werden aangetroffen, zal worden gesloopt of verbouwd, dient een ontheffing van de Flora- en Faunawet te worden aangevraagd. Daarnaast zijn de hierboven vermelde adviezen 1 en 2 ook voor dit pand van belang (inspectie en begeleiding van sloop) en wordt geadviseerd contact opgenomen te worden met een vleermuisdeskundige. In overleg tussen de vleermuisdeskundige en de initiatiefnemer kan worden bekeken hoe de belangen van de vleermuizen kunnen worden ingepast in de wensen en belangen van de initiatiefnemer.

Afbeelding 1: Het onderzoeksgebied Locatie Cabauw, blauw omkaderd. Rood omcirkeld wordt aangegeven waar de verblijfplaats van de dwergvleermuis en grootorvleermuizen is aangetroffen. (bron foto: Google Earth)

Afbeelding 2: Het onderzoeksgebied Locatie Cabauw, rood omkaderd. Rood gemarkeerd zijn de gebouwen waarvoor nader onderzoek en sloopbegeleiding is aanbevolen. De blauw gemarkeerde gebouwen kunnen zonder nader onderzoek en begeleiding door een vleermuisdeskundige worden gesloopt. Met een asterix aangegeven is het gebouw waar de aanwezigheid van vleermuizen is vastgesteld.

Deze inventarisatie bestond uit een aantal bezoeken gedurende het seizoen en ook de zolders zijn uitvoerig onderzocht. Derhalve is een goed beeld verkregen van de huidige situatie. De aanwezigheid van vleermuizen in panden kan echter nooit volledig worden uitgesloten. Mochten er bij sloop of verbouwing van de vrijgegeven panden toch vleermuizen gevonden worden, is het verstandig direct contact op te nemen met een vleermuisdeskundige.

BIJLAGE

1. ALGEMENE INFORMATIE OVER VLEERMUIZEN

Met 21 verschillende soorten nemen vleermuizen een belangrijke plaats in de Nederlandse zoogdierenwereld in. Het zijn allen insectenetters die hun prooi opsporen met een uiterst fijngevoelig systeem van echolocatie. De hoge ultrasone geluiden die vleermuizen tijdens hun vlucht uitzenden en waarvan ze de echo's weer opvangen, geven niet alleen informatie over rondvliegende insecten, maar helpen de dieren tevens bij hun oriëntatie.

Het vliegen kost veel energie. Vleermuizen verorberen per nacht dan ook bijna hun lichaamsgewicht aan insecten. 's Winters lukt dat uiteraard niet en zijn de dieren gedwongen in winterslaap te gaan. De meeste soorten zoeken daarbij ondergrondse (vorstvrije), donkere en zeer vochtige ruimten op met een tamelijk constante lage temperatuur. Dit zijn bijvoorbeeld bunkers, ijskelders, andere kelders en groeven.

Wanneer de dieren tijdens de eerste warme voorjaarsdagen ontwaken, groeperen de vrouwtjes zich tot zogenaamde kraamkolonies, waarin ze jongen krijgen en grootbrengen. De mannetjes zoeken alleen of in kleine groepjes een eigen territorium op.

In Nederland vindt de geboorte van de jongen meestal plaats rond half juni. Ongeveer een maand later zijn de jongen al in staat om mee te vliegen. Na het uitvliegen van de jongen in de loop van juli of augustus, valt de kraamkolonie uiteen en zoeken de vrouwtjes de dan territoriale mannetjes op voor de paring. De bevruchting zelf vindt echter nog niet in het najaar plaats, maar pas laat in het voorjaar, wanneer de dieren uit hun winterslaap zijn ontwaakt. De vrouwtjes slaan het zaad zo lang op in een apart orgaan.

ONDERZOEK AAN VLEERMUIZEN

Voor onderzoek naar verspreiding van de diverse vleermuissoorten was men lange tijd vooral aangewezen op het tellen van overwinterende dieren in winterkwartieren. In de zomer was men, met uitzondering van het inspecteren van kerkgebouwen, grotendeels afhankelijk van toevallige vondsten en meldingen van kolonies. Dat deze meldingen voor het overgrote deel betrekking hadden op gebouwbewonende soorten, die vaak door de bewoners werden gemeld, was niet meer dan logisch.

Het onderzoek naar overwinterende dieren in winterkwartieren vond overigens al in de jaren veertig plaats in de Zuid-Limburgse mergelgroeven. In de jaren vijftig werden vervolgens ook een aantal opvallende winterverblijven in het midden van het land geteld, zoals een groot aantal forten van de Hollandse Waterlinie. Pas in de jaren zeventig werd onderzoek op veel grotere schaal voortgezet in andere delen van het land, zoals de kuststrook, Gelderland en Overijssel.

Sinds begin jaren tachtig is een aanvang gemaakt met het inventariseren van vleermuizen met behulp van bat-detectors. Aan de hand van de ultrasone geluiden die langs vliegende en jagende vleermuizen uitstoten kunnen deze worden opgespoord en op naam worden gebracht.

Alle soorten kunnen hiermee actief worden waargenomen, hoewel enkele soorten zoals de gewone grootoorvleermuis een bijzonder zachte sonar hebben. Deze soort is slechts op korte afstand waar te nemen en zal derhalve vaak worden gemist. De meeste soorten kunnen over grotere afstanden, enkele tientallen meters, waargenomen worden. Er wordt gebruik gemaakt van verschillende typen bat-detectors, zoals de QMC-mini, D-90, D100 en D960.

2. BESPREKING PER SOORT

2.1 GEWONE DWERGVLEERMUIS *PIPISTRELLUS PIPISTRELLUS*

De gewone dwergvleermuis is een kleine vleermuis, met een gewicht van 3,5 – 8 gr en naar verhouding vrij lange, smalle vleugels, met een spanwijdte van 18 tot 24 cm. Het is een soort van gesloten tot half open landschap. Ze jaagt relatief snel en wendbaar in een grillige vlucht met veel bochten en lussen en vliegt daarbij op enige afstand (1 tot 8 m) langs de vegetatie. Ze vliegt op een hoogte van gemiddeld 2 tot 5 m, maar soms wel 15 m. Gewone dwergvleermuizen jagen in de beschutting van opgaande elementen in groene bebouwde omgeving, langs kanalen, vaarten, in tuinen en parken met vijvers, in lanen, tussen boomkruinen, boven open plekken in bos, langs de bosrand (vooral oude voedselrijke loofbossen), straatlantaarns, in en langs lanen, bomenrijen, singels, houtwallen en holle wegen. Waterpartijen en beschutte oevers zijn favoriet als jachtgebied. Ze vangen een breed spectrum aan veelal kleinere prooien uit de lucht en pakken dat wat voorhanden is. Ze eten voornamelijk muggen, dansmuggen, schietmotten, maar ook haften, gaasvliegen, nachtvlinders en soms ook kevers.

(Kraam)kolonies zijn in Nederland vooral in gebouwen, in spouwmuren, achter betimmering en daklijsten, of onder dakpannen gevonden. In Oost-Europa worden ze ook in bomen en grotten gevonden. De groepsgroottes lopen uiteen van enkele tientallen tot meer dan tweehonderd dieren. Gewone dwergvleermuizen zijn plaatstrouw, maar gebruiken meerdere verblijfplaatsen en verhuizen relatief vaak. Ze jagen hoofdzakelijk binnen en straal van 2-5 km van de verblijfplaats. Vliegroutes volgen zoveel mogelijk lijnvormige structuren.

In de bebouwde kom zijn de baltsvluchten van roepende mannetjes in hun territorium in de herfst gemakkelijk op te sporen. In die situatie zijn de paarverblijven in spleten in en om gebouwen echter moeilijk te vinden. Vaak liggen er in een stad of dorp veel territoria in een bepaalde wijk. Uit het buitenland zijn ook paarverblijven uit nest- en vleermuiskasten en boomholtes bekend.

Gebouwen worden ook als winterverblijf gebruikt, waarbij vergelijkbare plaatsen als in de zomer genut worden. Systematisch zoeken naar winterslapende dieren is daardoor moeilijk. Overwinterende gewone dwergvleermuizen worden vooral bij toeval gevonden in spouwmuren, onder dakpannen, achter betimmering en daklijsten. Daarnaast zijn ze ook in spleten in de muur van kerktorens, en in spleten in grotten, groeves, betonnen bruggen en parkeergarages en dergelijke gevonden. Ze worden als solitaire overwinteraar, maar vaak ook in grote groepen waargenomen. Er is in feite geen duidelijke winterslaaperperiode aan te geven. Het zijn, in de relatief milde Nederlandse winters, geen stabiele slapers. Bij mild weer zijn ze vaak wakker en gaan regelmatig op jacht. Ze kiezen temperatuurgevoelige winterslaapplaatsen. Soms worden grote clusters gevormd, waarin tot enkele honderden dieren bijeen kunnen hangen. Bij vorst zoeken ze vaak verwarmde huizen op.

In het westen van Europa is de gewone dwergvleermuis hoofdzakelijk een standvleermuis. Ze overwinteren meestal op niet meer dan 25 km van het zomergebied. In het koudere klimaat van Europees en Centraal Rusland worden wel grotere afstanden (tot 1100 km) afgelegd.

2.2 RUIGE DWERGVLEERMUIS *PIPISTRELLUS NATHUSII*

De ruige dwergvleermuis is een vrij kleine vleermuis, met een gewicht van 6 - 15,5 gr en een spanwijdte van 23 tot 25 cm. Het is een soort van vooral half open bosrijk landschap. Ze jaagt in een relatief snelle rechtlijnige vlucht in lange banen, op 2 tot 5 m hoogte, op enige afstand van de vegetatie. Vaak jagen ruige dwergvleermuizen langs bosranden, door lanen, boven open plekken in bos en langs houtwallen. Waterpartijen en beschutte oevers in voedselrijke gebieden vormen een belangrijk aspect van het biotoop. Ze jagen ook graag bij straatlantaarns, maar bebouwing en open gebied zijn minder in trek. Ze vangen insecten uit de lucht. Voor zover bekend zijn vooral dansmuggen van belang.

Kraamkolonies zijn in Nederland alleen in Noord-Holland gevonden. Uit het buitenland zijn ze bekend van spleten en gaten in bomen, uit nest- en vleermuiskasten, in gebouwen achter betimmeringen, achter daklijsten, onder dakbedekking en zolders. Twee Nederlandse kolonies bewoonden spouwmuren. Vele solitaire mannetjes of kleine groepen zijn gevonden in spleten en gaten in bomen, achter loshangend schors en in kasten.

(Kraam)kolonies variëren van vijftig tot honderdvijftig dieren. Ze gebruiken meerdere verblijfplaatsen en verhuizen relatief vaak. Ze jagen tot op 5 á 10 km van de verblijfplaats. Vliegroutes volgen zoveel mogelijk lijnvormige structuren.

Roepende territoriale mannetjes en paarverblijven zijn gevonden in nest- en vleermuiskasten, boomholtes, achter daklijsten en betimmeringen. Vaak liggen er veel paarplaatsen of –territoria in een klein gebied bijeen. Oude gatenrijke loofbossen in de buurt van waterpartijen kunnen tot echte ruige dwergvleermuis-paargebieden worden, waar haast in elke boom een mannetje zit te roepen.

Als winterverblijf zijn gebouwen (spouwmuur, dakpannen, betimmering), houtstapels, maar ook boomholtes en nest- en vleermuiskasten bekend. Het zijn, in ieder geval in de relatief milde Nederlandse winters, geen stabiele slapers. Ze zijn relatief vaak wakker en kiezen temperatuurgevoelige winterslaapplaatsen. Bij vorst zoeken ze dan vaak verwarmde huizen op.

De ruige dwergvleermuis, of een deel van de populatie, gedraagt zich als echte lange afstandstrekker die vanuit Noordoost-Europa 1500 tot 2000 km aflegt om onder andere in Nederland te overwinteren

LAATVLEIEGER *EPTESICUS SEROTINUS*

De laatvlieger is een grote soort, met een gewicht van 14 – 34 gram en relatief lange en brede vleugels met een spanwijdte van 31 tot 38 cm. Het is een soort van open tot half open landschap. De laatvlieger jaagt in een grillige vlucht met trage vleugelslag, in lange banen met wijde bochten en plotselinge uitvallen in de beschutting van opgaande elementen, zoals bosranden, heggen en lanen, gemiddeld op een hoogte tussen 5 en 20 m. Ze vliegt daarbij op enige afstand van de vegetatie boven (vochtige) graslandgebieden, weilanden met koeien en paarden, langs kanalen en vaarten en in tuinen en parken met vijvers. Soms jaagt de soort ook in bos. Bij windstil weer wordt open gebied belangrijker. In de buurt van de bebouwde kom jaagt ze veelvuldig bij straatlantaarns. Laatvliegers vangen insecten hoofdzakelijk uit de lucht, maar pakken soms ook prooien van het gebladerte of van de grond. Ze vangen voornamelijk grotere soorten nachtvlinders, kevers en muggen.

De (kraam)kolonies zijn bekend in gebouwen. Ze wonen in de spouwmuur, achter de betimmering, daklijst, onder pannen, of onder het lood rondom de schoorsteen, maar ook wel op zolder. Solitaire mannetjes worden soms achter vensterluiken gevonden, en in Zuid-Europa zijn laatvliegers ook uit bomen bekend. In de paartijd in september/oktober worden vergelijkbare verblijven gebruikt, waarbij plotseling kleine groepjes op plaatsen gevonden worden waar ze in de zomer niet zaten.

De (kraam)groepen bestaan meestal uit enkele tientallen, en zelden uit meer dan 150 dieren. Laatvliegers bewonen een netwerk van verschillende huizen tot op hooguit enkele honderden meters uit elkaar. Ze verhuizen soms wel, maar zijn in principe erg plaats- en gebiedstrouw. Soms wordt een en hetzelfde huis jaar na jaar als zomer- en winterverblijf gebruikt. De jachtgebieden liggen in een straal van 1 tot 5 (zelden meer) kilometers rondom de kolonie. Vliegroutes volgen waar mogelijk lijnvormige structuren, maar laatvliegers vliegen bij gunstige weersomstandigheden ook grotere afstanden door open gebied.

Als winterverblijf worden met de zomerverblijven vergelijkbare en dus relatief droge plekken gebruikt. De kans dat ze in de spouwmuur, achter betimmeringen, achter daklijsten, onder pannen, of op zolder ontdekt worden is echter relatief klein. Soms worden ze ook in spleten in de buurt van de ingang van grotten en groeves gevonden. Over de winterslaapstrategie is weinig bekend. Ze zijn van november tot maart/april vrijwel uit ons blikveld verdwenen. De laatvlieger geldt als standvleermuis, waarvan verplaatsingen over enkele km tot hooguit 45 km bekend zijn.

GEWONE GROOTOORVLEERMUIS *PLECOTUS AURITUS*

De gewone of bruine grootoorvleermuis *Plecotus auritus* en de grijze grootoorvleermuis *P. austriacus* zijn zustersoorten, die met de batdetector (nog) niet van elkaar te onderscheiden zijn en die ook in veel andere waarnemingssituaties

alleen door specialisten tot op de soort te determineren zijn. De grijze grootoorvleermuis is echter in recente tijd niet meer in Gelderland waargenomen, zodat hier aangenomen wordt dat het bij de betreffende waarnemingen hoogst waarschijnlijk om de gewone grootoorvleermuis gaat.

De gewone grootoorvleermuis is een middelgrote vleermuis, met een gewicht tussen 4,5 en 12 gram en zeer brede, relatief lange vleugels met een spanwijdte van 24 tot 28,5 cm. Het is een soort van gesloten landschap en bosgebied. Ze jaagt in cirkels en zeer wendbare vlucht dicht op of door de vegetatie, waar insecten van het gebladerte of uit de lucht worden gegrepen. Vaak vliegt ze in een langzame stijgende vlucht vertikaal van onder naar boven langs vegetatie of wanden, waarbij ze soms blijft stilhangen (bidden) in de lucht. De prooien worden dan direct van de vegetatie afgepikt. De prooien worden niet alleen met echolocatie ontdekt, maar ook met de ogen en door het ritselende geluid dat prooidieren maken. Soms landen ze op de grond om een prooi uit het gras te pakken. Ze jagen op beschutte plekken in bos en kleinschalig parkachtig landschap, boven bospaden, lanen en open plekken, langs bosranden en laag boven (bloeiende) kruidenvegetaties of langs en door de kroon van (bloeiende) bomen. Als wendbare vlieger jagen ze ook veel in gebouwen (zolders, schuren etc.). Gewone grootoren vangen een verscheidenheid aan relatief grote, vaak dag-actieve of niet-vliegende prooien, zoals (nacht)vlinders, langpootmuggen, spinnen, kevers, schietmoten, vliegen, rupsen, steekmuggen en oorwormen.

Grootoorvleermuizen gedragen zich zeer opportunistisch in de keuze van verblijfplaatsen. Ze worden in de zomer zowel op zolders, achter betimmeringen, daklijsten en vensterluiken, in spouwmuren, onder dakpannen, als in holten en spleten in bomen en in nest- en vleermuiskasten gevonden. Ze vormen meestal groepen van 5 tot 25, in uitzonderingen tot aan 80, dieren, die over meerdere kleine groepjes verdeeld een groot aantal verblijfplaatsen naast elkaar gebruiken. Ze verhuizen vaak. Ze jagen in de directe omgeving van de verblijfplaats, meestal binnen een straal van enkele honderden meters, maar tot op ca. 3 km afstand. Ze volgen lijnvormige structuren als vliegrouete, vooral in bos of heel kleinschalig landschap vliegen ze ook tussen bomen en takken door. De paartijd loopt van de herfst tot en met het voorjaar. In de herfst en het voorjaar worden grootoren waargenomen, die vanaf boomstammen, maar ook bijvoorbeeld daklijsten, luid roepend de aandacht trekken. In die tijd worden seksueel actieve mannetjes in boomholtes, op zolders en in nest/vleermuiskasten gevonden. Als winterverblijf worden vooral onderaardse ruimten gebruikt, zoals grotten, kalksteengroeven, oude steenfabrieken, bunkers, forten, vestingwerken, ijskelders en kasteelkelders. Overwinterende gewone grootoren zijn echter ook op zolders en kerktorens, en een enkele keer in boomholtes gevonden. De winterslaaperperiode duurt van oktober tot maart/april. Het zijn echter geen stabiele slapers. Vooral de grootoren die in winterverblijven met wisselende temperaturen overwinteren, worden, ook bij koud weer (< 0°C), regelmatig wakker en foerageren dan bijvoorbeeld op zolders op de daar overwinterende vlinders.

De gewone grootoorvleermuis geldt als standvleermuis. Meestal overwintert ze in de onmiddellijke nabijheid van de zomerverblijfplaatsen. De maximale afstand waarover verplaatsingen van geringde dieren zijn geregistreerd is ca. 50 km.

WATERVLEERMUIS *MYOTIS DAUBENTONII*

De Watervleermuis is iets groter dan de Gewone dwergvleermuis. Hij is te herkennen aan een lichte buik en grote harige poten. Met deze poten grist het dier insecten van het wateroppervlak. De Watervleermuis jaagt vrijwel uitsluitend boven water. Daar jaagt hij op ca. 20 cm boven het wateroppervlak op waterinsecten. In verband met zijn sonareigenschappen (hoogfrequent) is hij, als andere kleine soorten, op vliegrouete sterk gebonden aan lijnvormige begroeiingen. Bovendien vermijdt hij, waar dat kan, licht, zowel op vliegroutes als op jachtplaatsen. Verblijfplaatsen bevinden zich in bomen. Koloniegrootte varieert van 20 tot meer dan 150 dieren. Winterkwartieren liggen vaak op enige afstanden van de zomerverblijfplaatsen. Hij overwintert op zeer vochtige plaatsen met een vorstvrij, koel en stabiel klimaat (bunkers, ijskelders, forten e.d.).

ROSSE VLEERMUIS *NYCTALUS NOCTULA*

De rosse vleermuis is een grote, rossig gekleurde vleermuis met lange smalle vleugels. Hiermee kan hij verbazend snel vliegen; tot 50 kilometer per uur. Zijn vlucht is zeer rechtlijnig, met plotselinge duiken en wendingen. Hoog in de lucht zijn weinig obstakels aanwezig zodat de rosse vleermuizen een vrij karakteristiek (ultrasoon) geluid maakt. Met een vleermuis detector is zijn geluid, het trage 'tjip tjop' is het best hoorbaar rond de 20 kHz en heeft een bereik van tussen de 20 en de 80 kHz. Rosse vleermuizen hebben een zeer gevarieerd prooiaanbod, waarbij afhankelijk van het seizoen verschillende soorten prooien gegeten worden. Zo worden onder andere kevers, nachtvlinders en schietmotten gegeten. Deze worden in volle vaart uit de lucht geplukt en daar ook opgegeten. Doordat

de rosse vleermuis op grotere hoogten boven het landschap jaagt is hij minder dan andere soorten aan lijnvormige landschapselementen gebonden. De actieradius van deze soort is groot; hij jaagt op 10-15 km van zijn verblijfplaatsen. Als jachtgebieden gebruikt deze soort ook open gebieden zoals weilanden, ruige natuurterreinen en uiterwaarden.

In Nederland verblijft de rosse vleermuis vrijwel uitsluitend in bomen. De mannetjes en vrouwtjes leven tijdens de kraamperiode, van mei tot juli, apart van elkaar. Volwassen mannetjes leven tijdens deze periode solitair of in kleine groepen, de vrouwen vormen grote kraamkolonies. Deze kraamkolonies worden in de loop van april gevormd en vallen begin juli, bij het zelfstandig worden van de jongen, weer uit elkaar. Wijfjes krijgen meestal maar één jong per jaar, slecht 20% van de rosse vleermuis wijfjes krijgt een tweeling. Van september tot oktober loopt de paartijd van rosse vleermuizen. De mannetjes proberen al baltsend vanuit een boom zoveel mogelijk vrouwtjes naar zich toe te lokken. In november gaan rosse vleermuizen in winterslaap. Gezamenlijk, soms met wel honderd individuen tegelijk, slapen ze in een holle boom. Waarschijnlijk overwinteren de dieren in Nederland, maar vanwege de verborgen locaties is hier nog erg weinig over bekend. Uit ringonderzoek is onder andere gebleken dat sommige rosse vleermuizen aanzienlijke afstanden af kunnen leggen naar overwinteringsverblijven. Pas in maart ontwaken de dieren weer uit hun winterslaap.

Inventarisatie beschermde natuurwaarden bouwlocaties Cabauw en Uitweg (gem. Lopik)

STICHTING ECOLOGISCH ADVIES
AUGUSTUS 2006

Inventarisatie beschermde natuurwaarden bouwlocaties Cabauw en Uitweg (gem. Lopik)

	Ingekomen 09.03375		
GEMEENTE LOPIK	Case nr. 509.01069		
d.d. 24 APR 2009			
ORG	INW	ROB	☒
	Advies	t.k.n.	
B&W			
Burg.			
Raad			

Opdrachtgever: Gemeente Lopik, Bureau Natuur en Milieu

Auteur: dhr. J. G. Zwanenburg

STICHTING ECOLOGISCH ADVIES
AUGUSTUS 2006

Rapport Stichting Ecologisch Advies (StEA)
nr. L06.18, Utrecht 2006

Dit rapport kan worden geciteerd als:
J. Zwanenburg, 2006. Inventarisatie
beschermdenatuurwaarden bouwlocaties
Cabauw en Uitweg (gem. Lopik). Stichting
Ecologisch Advies (StEA), Utrecht.

Deze uitgave mag worden vernenigvuldigd
en/of openbaar gemaakt mits voorzien van
bronvermelding en met instemming van
Stichting Ecologisch Advies.

StEA heeft als doel: het beschermen en
ontwikkelen van de natuur in en om de stad

Stichting Ecologisch Advies
Postbus 1007
3500 BA Utrecht
Tel. 030 - 231 5653
Fax 030 - 238 0582
E-mail stea.utrecht@wxs.nl
<http://home.tiscali.nl/stea.utrecht>

INHOUD

Samenvatting	4
1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Werkwijze	5
2 Resultaten	7
2.1 Natuurbescherming	7
2.1.1 Beschermingsregimes	7
2.1.2 Ruimtelijke ingrepen en de Flora- en faunawet	7
2.1.3 Rode Lijsten	8
2.2 Cabauw	8
2.2.1 Gebiedsbeschrijving en ingrepen	8
2.2.2 Beschermde soorten	8
2.2.2.1 Vissen	8
2.2.2.2 Amfibieën	8
2.2.2.3 Planten	10
2.2.2.4 Zoogdieren	10
2.3 Uitweg	10
2.3.1 Gebiedsbeschrijving en ingrepen	10
2.3.2 Beschermde soorten	11
3 Conclusies	13
3.1 Cabauw	13
3.1.1 Effecten van bebouwing op beschermde soorten	13
3.1.2 Wettelijke verplichtingen	13
3.1.3 Overige aanbevelingen	13
3.2 Uitweg	13
3.2.1 Effecten van bebouwing op beschermde soorten	13
3.2.2 Wettelijke verplichtingen	14
3.2.3 Overige aanbevelingen	14
Literatuur	15

SAMENVATTING

In de gemeente Lopik zijn twee kleine locaties waar woningbouw zal gaan plaatsvinden in de kernen Cabauw en Uitweg. De gemeente Lopik heeft Stichting Ecologisch Advies opdracht gegeven om te onderzoeken of daarbij beschermde soorten in het geding zijn. Dit onderzoek is in mei en juli 2006 uitgevoerd.

De effecten op de streng beschermde vleermuizen zijn beoordeeld door de Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid Holland en zijn apart gerapporteerd.

In Cabauw zijn de Kleine modderkruiper en Bittervoorn aangetroffen. Voor het verstoren van deze vissoorten is een ontheffing verplicht. De aangetroffen amfibieën en de waarschijnlijk aanwezige zoogdieren zijn licht beschermd. Dat betekent dat in geval van ruimtelijke ontwikkeling, verstoring van deze dieren en hun verblijfplaatsen niet strafbaar is en geen ontheffing vereist is.

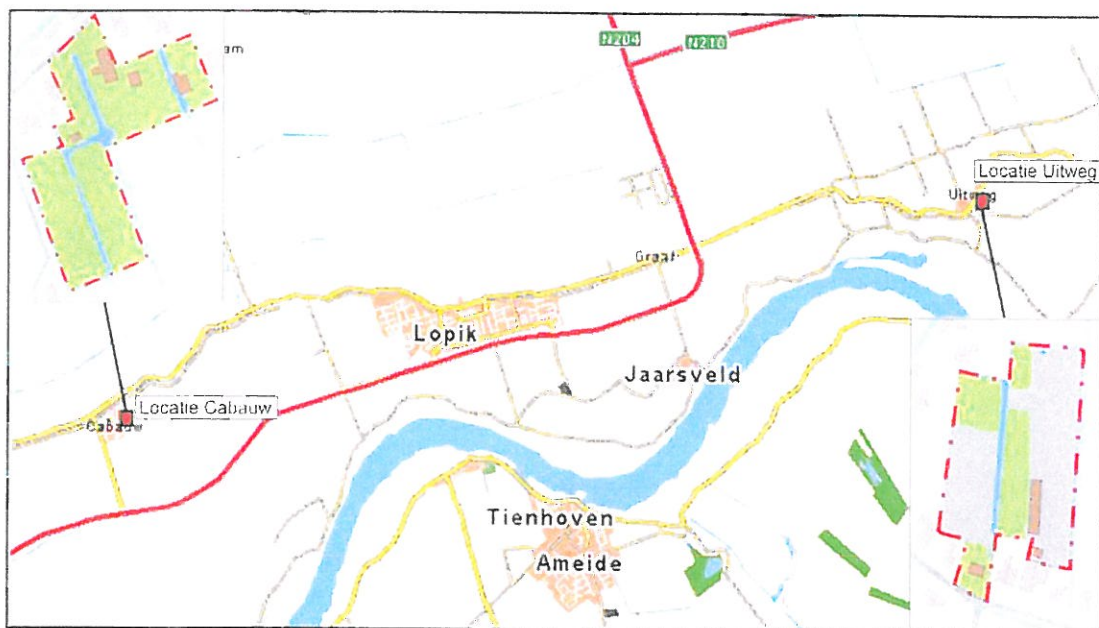
In de locatie Uitweg zijn alleen licht beschermde soorten aangetroffen of te verwachten. Een ontheffing is daarom niet nodig. Wel wordt aanbevolen om in de uitvoering de verstoring van aanwezige amfibieën zoveel mogelijk te beperken.

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

In de gemeente Lopik zijn twee kleine locaties in de kernen Cabauw en Uitweg, waar woningbouw zal gaan plaatsvinden. Daarbij zouden beschermde soorten kunnen worden verstoord of anderszins geschaad. De Flora- en faunawet verplicht initiatiefnemers deze risico's in beeld te brengen en bij de uitvoering zoveel mogelijk de beschermde soorten te ontzien. Mocht verstoring onvermijdelijk zijn, dan dient een ontheffing bij het ministerie van LNV te worden aangevraagd.

Vanuit dit kader heeft de gemeente Lopik de Stichting Ecologisch Advies opdracht gegeven een beoordeling te maken van de aanwezigheid van beschermde natuurwaarden in de betreffende terreinen.

Figuur 1. Ligging van de plangebieden Cabauw en Uitweg.

1.2 WERKWIJZE

De Flora- en faunawet en aanpassingen daarvan zijn geraadpleegd om te bepalen welke soorten beschermd zijn en in welke mate. Deze informatie is verkregen van de website van het ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (www.minlnv.nl)

Het onderzoek was gericht op vissen, amfibieën, vleermuizen en flora. Vogels zijn niet geïnventariseerd omdat dit geen toegevoegde waarde voor de planning zou hebben. Voor het verstoren van broedende vogels in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen wordt namelijk geen ontheffing verleend, terwijl buiten de broedtijd verstoring van vogels en hun biotoop niet verboden is. Aangezien we kunnen aannemen dat in het plangebied vogels broeden, betekent dat in de broedtijd (15 maart tot en met 15 juli) het terrein niet bouwrijp gemaakt kan worden.

Van de grondgebonden zoogdieren zijn vrijwel alle soorten beschermd, maar de meeste behoren tot de licht beschermde soorten waarvan het verstoren in het kader van ruimtelijke inrichting niet verboden is.

Op 30 mei zijn beide terreinen bezocht en zijn de sloten met een schepnet bemonsterd. Eind mei was een goed moment om larven van aan te treffen van amfibieënsoorten die zich vroeg in het jaar voortplanten zoals de Bruine kikker en Gewone pad. In juli zijn larven van Kleine watersalamander en Groene kikker te vinden en zijn daarnaast Kleine modderkruipers en jonge vis in sloten aanwezig. Op 5 juli is locatie Cabauw opnieuw bezocht. Een tweede bezoek aan de locatie Uitweg was niet zinvol in verband met de afwezigheid van een potentieel waterbiotoop.

De Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid Holland heeft de situatie voor vleermuizen op beide locaties onderzocht.

2 RESULTATEN

2.1 NATUURBESCHERMING

2.1.1 BESCHERMINGSREGIMES

Onder de Flora- en faunawet zijn naast een selectie van planten, vissen en insecten, vrijwel alle vogels, zoogdieren, amfibieën en reptielen beschermd. Het is verboden deze planten en dieren te verstoren, vangen of doden. Ook zijn hun vaste verblijfplaatsen beschermd. Omdat een aantal soorten muizen en amfibieën zeer algemeen voorkomen, worden zij bij veel ingrepen verstoord. Voor al deze ingrepen zou dus een ontheffing van de Flora- en faunawet moeten worden aangevraagd bij het ministerie van LNV. Omdat dit bij initiatiefnemers en overheid een werklast veroorzaakte die niet in verhouding was met het natuurbelang en omdat vrijwel alle aanvragen werden gehonoreerd, zijn er gevallen voor vrijstelling in de wet opgenomen. In de situaties waarop deze van toepassing is, is het niet nodig een ontheffing aan te vragen. Na een lange voorbereiding zijn deze wijzigingen van diverse Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB) op 22-02-2005 in de Staatscourant gepubliceerd. Kern van de wijziging is het onderscheiden van drie beschermingsregimes:

1. Beschermde soorten. Voor algemene en onbedreigde soorten geldt een vrijstelling van diverse verbodsbepalingen in geval van bepaalde maatschappelijke activiteiten, waaronder bouw van woningen/bedrijven. Wel dient zorgvuldig met alle planten en dieren te worden omgegaan (artikel 2 van de Flora- en faunawet).
2. Overige soorten. Voor minder algemene soorten geldt deze vrijstelling alleen wanneer gewerkt wordt volgens een gedragscode met betrekking tot de uitvoering van werkzaamheden en gebruik, die door de minister is goedgekeurd. Wanneer er (nog) geen gedragscode is dient voor het verstoren van deze soorten wel een ontheffing te worden aangevraagd. Deze aanvraag wordt volgens de 'lichte toets' beoordeeld. Het enige criterium is dat de ingrepen geen bedreiging mogen vormen voor het voortbestaan van de soort.
3. Streng beschermde soorten. Zeldzame en bedreigde soorten die vermeld staan in de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn of de lijst die door het ministerie van LNV is opgesteld. Voor deze soorten gelden geen vrijstellingen van de Flora- en faunawet. Handelingen waarbij ten aanzien van deze soorten de verbodsbepalingen van de wet overtreden worden, mogen uitsluitend met een ontheffing worden uitgevoerd. Voor deze aanvragen geldt de 'zware toets' waarbij naast het voortbestaan van de soort ook het ontbreken van een alternatief, een duidelijk maatschappelijk belang en een zorgvuldige handelwijze worden beoordeeld.

Bij de AMvB zijn de soorten per regime in 3 tabellen opgesomd. Inmiddels is het gebruikelijk te spreken over bijvoorbeeld "de soorten van tabel 1" in plaats van "de beschermde soorten".

2.1.2 RUIMTELIJKE INGREPEN EN DE FLORA- EN FAUNAWET

Voor een aantal activiteiten van maatschappelijk belang maakt de wet een uitzondering. Allerlei ruimtelijke ingrepen als aanleg van infrastructuur en woningbouw vallen hieronder, alsook handelingen die vallen onder de term 'bestendig beheer'. Dat betekent dat bij dergelijke activiteiten, voor de soorten van tabel 1 van de AMvB, de vrijstelling van toepassing is en een ontheffing van de Flora en faunawet niet vereist is. Voor de 'overige soorten' (tabel 2 van de AMvB) is de vrijstelling van toepassing indien er volgens een officiële gedragscode wordt gewerkt. Zo heeft de Unie van Waterschappen een gedragscode

voor werkzaamheden in en aan het water opgesteld. Op dit moment (19-8-06) is de gedragscode nog niet goedgekeurd en dient bij ingrepen aan wateren voor verstoring van de soorten van tabel 2 wel een ontheffing te worden aangevraagd. Voor verstoring van de streng beschermde soorten (tabel 3 AMvB) dient altijd een ontheffing te worden aangevraagd.

2.1.3 RODE LIJSTEN

Voor een aantal soortgroepen in Nederland zijn Rode Lijsten opgesteld. Soorten die in hun voortbestaan in Nederland bedreigd zijn worden op de Rode Lijst geplaatst. Binnen de lijst zijn, afhankelijk van zeldzaamheid en achteruitgang, verschillende categorieën onderscheiden: 'gevoelig', 'kwetsbaar', 'bedreigd', en 'ernstig bedreigd'.

De relatie tussen de Flora- en faunawet en de Rode Lijsten is een bron van veel verwarring. Terwijl de Rode lijsten een uitstekende indicatie geven van de soorten die bescherming behoeven, hebben deze lijsten niet of nauwelijks een rol gespeeld bij de samenstelling van de soortenlijsten voor de Flora- en faunawet. De indeling van de bovengenoemde drie beschermingsregimes loopt wel in de pas met de Rode lijsten.

Door de gebrekkige relatie tussen beide instrumenten zijn veel Rode Lijstsoorten niet beschermd.

2.2 CABAUW

2.2.1 GEBIEDSBESCHRIJVING EN INGEPEN

Het plangebied is weergegeven in Figuur 2. Het bestaat grotendeels uit grasland en sloten en voor een deel uit erf en enkele gebouwen. Het grasland is, of was, in intensief agrarisch gebruik en is derhalve arm aan soorten en structuur. Door het hoge waterpeil en de venige bodem zijn de oevers ingetrapt en moerassig. De sloten hebben vrij helder water, zijn ondiep en rijkbegroeid met waterplanten.

De weilanden worden bebouwd waarbij de middelste en noordelijke sloot worden gedempt. Het is waarschijnlijk dat de oevers aan de randen van het gebied ook zullen worden aangepast. Op het erf zullen enkele gebouwen gesloopt worden.

2.2.2 BESCHERMDE SOORTEN

2.2.2.1 VISSSEN

Er zijn 7 vissoorten in de sloten gevangen, waaronder de Bittervoorn (streng beschermd, tabel 3 van de AMvB) en de Kleine modderkruiper ('overig', tabel 2 v/d AMvB). De Kleine modderkruiper is op meerdere plekken aangetroffen (zie Figuur 2). Het betrof zowel volwassen als juveniele dieren, wat betekent dat de vis zich ter plekke ook voortplant. De Bittervoorn is alleen in de brede oostelijke sloot aangetroffen. Het betrof juveniele exemplaren wat erop duidt dat de Bittervoorn zich in deze sloot voortplant.

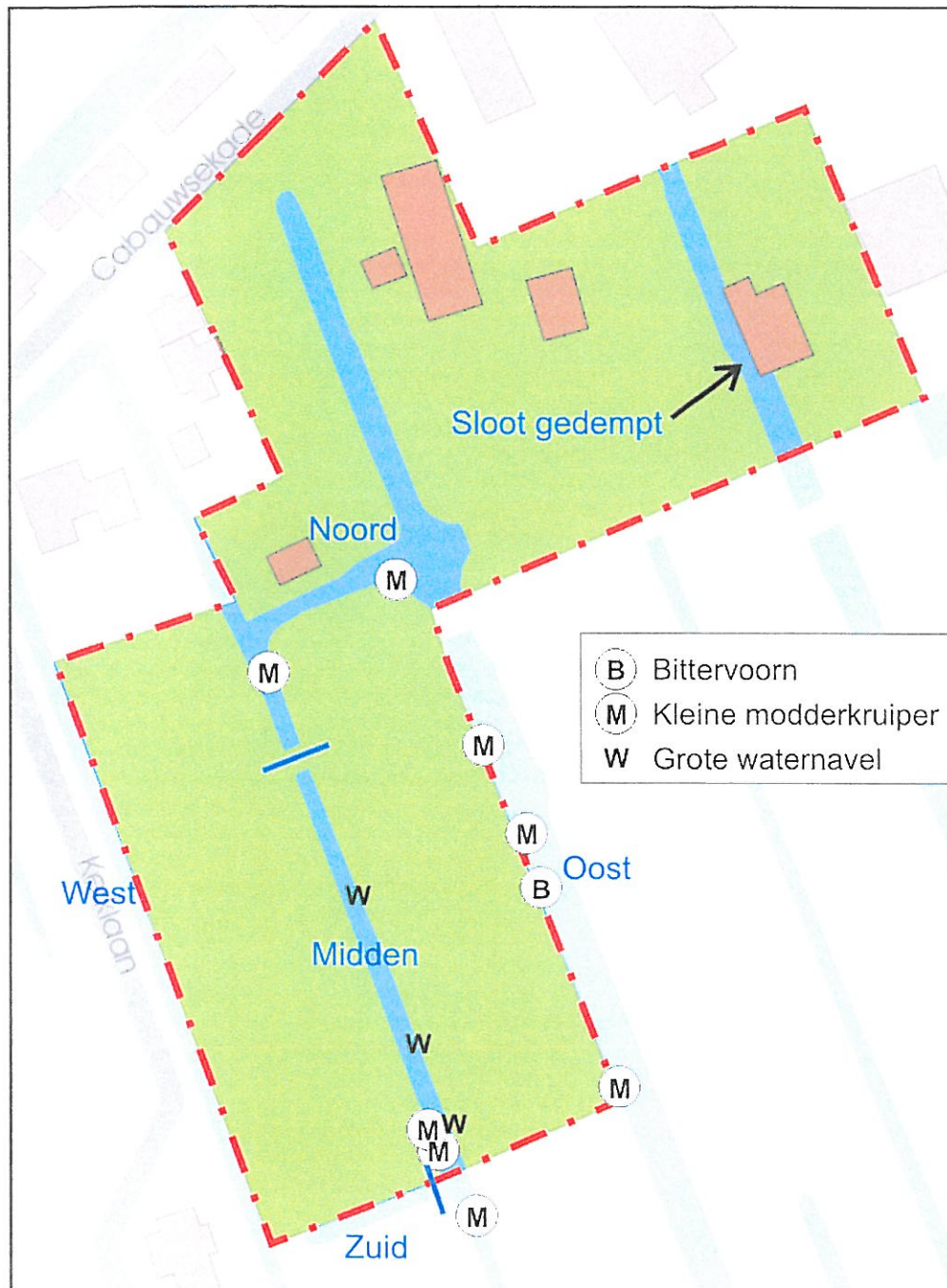
De andere aangetroffen vissoorten zijn niet beschermd en staan ook niet op de Rode Lijst.

2.2.2.2 AMFIBIEËN

In het gebied zijn 5 soorten amfibieën vastgesteld. De Kleine watersalamander en Groene kikker zijn het meest aangetroffen. De groene kikkers betreffen de Bastaardkikker of de Meerkikker¹. De verschillende soorten groene kikkers kunnen aan de hand van hun geluid en de graafknobbel op de achtervoet worden onderscheiden. In het zuidelijke slootje kon

¹ De Poelkikker behoort ook tot de Groene kikkers, maar stelt hogere eisen aan zijn biotoop en is hier niet te verwachten.

Figuur 2. Het plangebied Cabauw met de sloten en belangrijkste waarnemingen.

een gevangen dier als Meerkikker worden gedetermineerd. In de noordelijke sloot lieten enkele Bastaardkikkers zich horen. Van de Gewone pad zijn slechts enkele larven in de noordelijke sloot gevangen.

Er zijn geen waarneming in het landhabitat gedaan, maar aangenomen kan worden dat vooral de Bruine kikker en in mindere mate de Kleine watersalamander van de weilanden en de slootoevers gebruik maken. De groene kikkers verblijven vooral aan de oevers. De erven en tuinen vormen voor alle soorten een geschikt landhabitat. Bovendien zijn schuurtjes, composthopen, stenen, hout en andere 'rommelhoekjes' belangrijke schuilplaatsen waar ook overwinterd kan worden.

De aanwezige soorten behoren allen tot de licht beschermde soorten van tabel 1 van de AMvB.

2.2.2.3 PLANTEN

Er zijn geen beschermde planten aangetroffen. De Zwanebloem was hier echter wel te verwachten. Twee bijzondere soorten zijn wel geregistreerd: Pijlkruid en Grote waternavel. Het Pijlkruid is een fraaie plant die relatief goede abiotische omstandigheden indicert. De Grote waternavel is een exoot die door zijn explosieve groei waterbeheerders de laatste jaren voor grote problemen stelt.

2.2.2.4 ZOOGDIEREN

In de weilanden zijn Haas, Veldmuis en Mol waarschijnlijk present. Op de erven zijn diverse kleine zoogdieren te verwachten als Egel, Gewone bosmuis, Bos- en Huispitsmuis. Deze soorten behoren allen tot de licht beschermde soorten van tabel 1 van de AMvB.

Tabel 1. In Cabauw aangetroffen soorten.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Tabel AMvB	West	Zuid	Midden	Noord	Oost
Bittervoorn	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	3					x
Kleine modderkruiper	<i>Cobitis taenia</i>	2			x	x	x
Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>	1	x	x	x	x	
Kleine watersalamander	<i>Triturus vulgaris</i>	1			xx	xx	
Groene kikker complex	<i>Rana esculenta (synklepton)</i>	1		x	x	xx	
Bastaardkikker ²	<i>Rana klepton esculenta</i>	1				x	
Meerkikker	<i>Rana ridibunda</i>	1		x			
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>	1				x	
Baars	<i>Perca fluviatilis</i>	-					x
Blankvoorn	<i>Rutilus rutilus</i>	-					x
Zeelt	<i>Tinca tinca</i>	-			x		x
Tiendornige stekelbaars	<i>Pungitius pungitius</i>	-	x		x		x
Driedornige stekelbaars	<i>Gasterosteus aculeatus</i>	-					x
Grote waternavel	<i>Hydrocotyle ranunculoides</i>	-			x		
Pijlkruid	<i>Sagittaria sagittifolia</i>	-			x		

2.3 UITWEG

2.3.1 GEBIEDSBESCHRIJVING EN INGEPEN

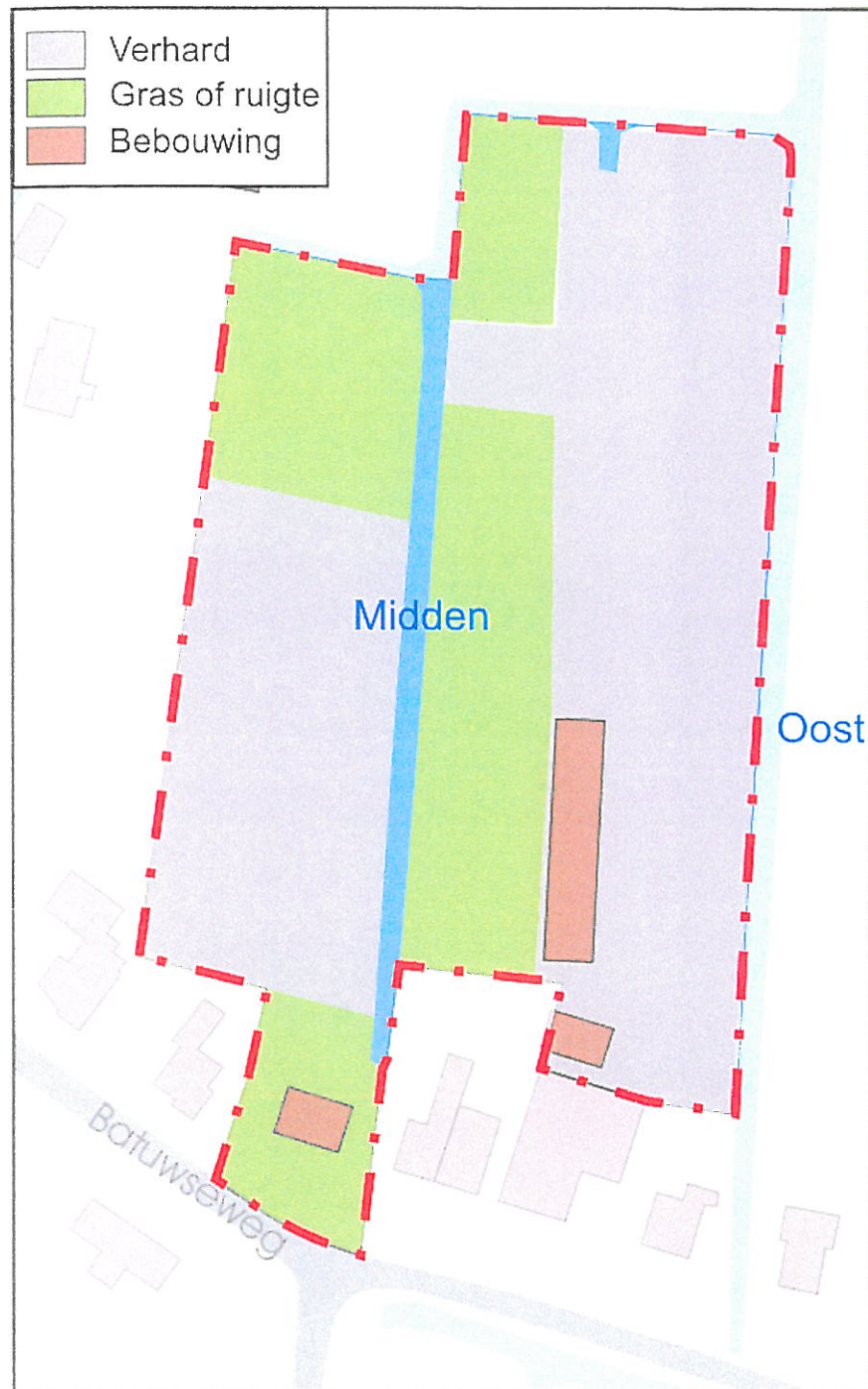
Op de locatie Uitweg was in het oostelijke deel een vervoersbedrijf gevestigd. Dit terrein is grotendeels verhard en er staan enkele loodsen. Aan de west- en noordzijde is het perceel door sloten begrensd. In het noorden liggen een hoop betonklinkers en een hoop grond welke met brandnetels is begroeid. Tussen de loodsen en de middensloot is het terrein grotendeels onverhard; een deel begroeid met gras is in gebruik als tuin. In het recente verleden stonden twee grote bomen midden op het terrein en stonden ook bomen langs de westelijke en centrale sloot. Ten tijde van het veldbezoek was deze beplanting niet meer aanwezig.

In het midden van de locatie loopt de sloot die beide gebiedsdelen van elkaar scheidt. Het westelijke deel is ook voor een groot deel verhard. Het noordelijke deel ervan is in gebruik als schapenweide.

Voor het bebouwen van het terrein zal de centrale sloot worden gedempt en het hele terrein kaal worden gemaakt.

² Voorheen Middelste groene kikker

Figuur 3. Het Plangebied Uitweg met de sloten.

2.3.2 BESCHERMDE SOORTEN

In de oostelijke sloot zijn twee vrouwtjes van de Kleine watersalamander, ca. 30 larven van de Gewone pad en 2 larven van de Groene kikker gevangen. Ook is een Gewone pad op een ruderaal stukje naast de sloot aangetroffen. Deze soorten zijn licht beschermd (Tabel 1 van de AMvB).

In de middensloot had een Waterhoen een nest met drie jongen.

Van de grondgebonden zoogdieren zijn Egel, Gewone bosmuis, Bos- en Huispitsmuis, Veldmuis en Mol waarschijnlijk present. Deze soorten zijn licht beschermd (Tabel 1 van de AMvB).

Het ongebruikte terrein heeft voldoende variatie en schuilmogelijkheden voor de amfibieën en kleine zoogdieren. Aangenomen kan worden dat het als biotoop fungeert. Dit geldt met name voor de ruiger begroeide delen en de hoop stenen en andere 'rommel' waar amfibieën en kleine zoogdieren zich onder kunnen verschuilen.

De middensloot maakte een levenloze indruk. Dit komt omdat deze tot voor kort door elzen overgroeid was, waardoor er weinig zonlicht op viel en de sloot gevuld was met een dikke laag rottend blad. Het is niet waarschijnlijk dat hier amfibieën of beschermde vissen voorkomen. De sloot aan de noordzijde is ook sterk beschaduwd en hier zijn geen amfibieën en vissen aangetroffen.

3 CONCLUSIES

3.1 CABAUW

3.1.1 EFFECTEN VAN BEBOUWING OP BESCHERMDE SOORTEN

De Kleine modderkruiper zal bij het dempen van de middelste sloot en bij ingrepen aan andere oevers worden verstoord en biotoop verliezen. De Bittervoorn zal bij ingrepen aan de oostelijke oever worden verstoord. De effecten in de omgeving op de populaties van de beide soorten zijn gering, omdat het slechts een klein deel van het leefgebied betreft.

De amfibieën worden verstoord bij ingrepen aan wateren, het bouwrijp maken van de weilanden en erven, en het slopen van gebouwen. Daarnaast gaat het terrein op korte termijn verloren als leefgebied. Een klein lichtpuntje is, dat de tuin ten westen van de noordelijke sloot niet verdwijnt. Deze zal als refugium voor de amfibieën gaan functioneren. Wanneer er in de nieuwe situatie geen vervangende voortplantingswateren voorhanden zijn, in de vorm van sloten en visvrije tuinvijvers, zullen deze dieren toch hun heil elders moeten zoeken. In dat geval biedt de nieuwe bebouwing alleen een landbiotoop en moeten de sloten daarbuiten als voortplantingswater dienen.

3.1.2 WETTELIJKE VERPLICHTINGEN

- Voor ingrepen aan de sloten of oevers dient een ontheffing voor het verstoren van de Kleine modderkruiper te worden aangevraagd. Bij ingrepen aan de oostelijk sloot geldt dat ook voor de Bittervoorn.
- Het bouwrijp maken van het gebied dient buiten het broedseizoen plaats te vinden, dus ná 15 juli en vóór 15 maart. De effecten op vissen en amfibieën zijn in deze periode ook minder groot.
- Aangezien de aanwezige amfibieën en grondgebonden zoogdieren op tabel 1 van de AMvB staan, is het verstoren van de dieren en hun verblijfplaatsen, vrijgesteld van de Flora- en faunawet. Een ontheffing is dus niet nodig. Wel dient de schade zoveel mogelijk voorkomen te worden, door in de planning en uitvoering van de werkzaamheden rekening met deze dieren te houden.

3.1.3 OVERIGE AANBEVELINGEN

- Het dempen van de sloten dient plaats te vinden in de periode eind augustus tot eind november. Dit is na de kwetsbare periode voor amfibieën en jonge vis, en voordat de dieren in de sloot in winterrust gaan.
- Werk bij het dempen van de sloten altijd naar open water toe zodat vissen kunnen wegvlugten, dus niet insluiten in een doodlopende sloot.
- Wees bij ingrepen aan de middensloot bedacht op de aanwezigheid van Grote water- navel. Voorkom dat deze plant zich naar de omgeving kan verspreiden.

3.2 UITWEG

3.2.1 EFFECTEN VAN BEBOUWING OP BESCHERMDE SOORTEN

Bij het bouwrijp maken van de locatie Uitweg zullen de aanwezige amfibieën en kleine zoogdieren worden verstoord en zal hun leefgebied verdwijnen.

3.2.2 WETTELIJKE VERPLICHTINGEN

- Het bouwrijp maken van het gebied dient buiten het broedseizoen plaats te vinden, dus ná 15 juli en vóór 15 maart. De effecten op zoogdieren zijn in deze periode ook minder groot.
- Aangezien de aanwezige amfibieën en grondgebonden zoogdieren op tabel 1 van de AMvB staan, is het verstoren van deze dieren en hun verblijfplaatsen, vrijgesteld van de Flora- en faunawet. Een ontheffing is dus niet nodig. Wel dient de schade zoveel mogelijk voorkomen te worden, door in de planning en uitvoering van de werkzaamheden rekening met deze dieren te houden.

3.2.3 OVERIGE AANBEVELINGEN

- Mochten er ingrepen plaatsvinden aan de oostelijke sloot, dan kan dit het beste gedaan worden in de periode eind augustus tot eind november. Dit is na de kwetsbare periode voor amfibieën en voordat de dieren in de sloot in winterrust gaan.
- De hoop stenen vormt zeer waarschijnlijk een verblijfplaats voor amfibieën. Deze kan daarom het beste worden verwijderd in april en mei. Vóór april worden de dieren in hun winterrust verstoord en na mei is de kans op grote aantallen jonge dieren groter. Toch zullen er in april en mei ook dieren aanwezig zijn. Het verwijderen zal daarom altijd voorzichtig moeten worden uitgevoerd. Omdat de dieren onder in de hoop zitten, zou in principe het bovenste deel machinaal kunnen worden verwijderd en de onderste laag (0,5 meter) handmatig. Wanneer echter bij het machinale verwijderen ook onderin de hoop veel verschuivingen en verzakkingen plaatsvinden, zou deze geheel handmatig moeten worden verwijderd. Zoals gezegd is het verstoren van deze amfibieën in dit kader niet verboden en dus ook niet ontheffingsplichtig. Men is echter wel, volgens de zorgplicht van artikel 2 van de Flora- en faunawet, verplicht om de schade te voorkomen, voor zover dat redelijkerwijs mogelijk is. Wat in dit geval redelijkerwijs mogelijk is, is door de betrokkenen, zoals de projectontwikkelaar en de gemeente, te bepalen.
- In zijn algemeenheid dient men bij het opruimen van planken, hout, stenen, takken, grond en dergelijke, bedacht te zijn op de aanwezigheid van amfibieën. Wanneer deze worden aangetroffen kunnen ze worden gevangen en naar een veilige plaats worden gebracht.

LITERATUUR

Anonymus, 2001

Flora- en Faunawet. Den Haag

Anonymus, 2004

Besluit van 10 september 2004, houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en Faunawet en enkele andere wijzigingen. Staatsblad 2004, 501. Den Haag

Jong, Th. de, R. Beenen en P. Heuts, 200?

Atlas van Utrechtse vissoorten. Provincie Utrecht en Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden. Utrecht.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2002

Soortbescherming bij ruimtelijke ingrepen en dergelijke; Over de Flora- en faunawet in Nederland. Den Haag

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, 2005

Buiten aan het werk? Houd rekening met beschermde dieren en planten! Brochure.